

Změny v daňové zátěži fyzických osob od roku 2013[#]

Jana Skálová*

Úvod

Roky 2012 a 2013 jsou celoevropsky ve znamení snahy států vybrat více peněz na daních, v řadě zemí došlo ke zvýšení sazeb daně z příjmů fyzických osob, sazeb daně z příjmů právnických osob nebo sazeb daně z přidané hodnoty. V České republice se v poslední době dostaly do hledáčku státní správy i podnikatelé a živnostníci. Důvodem pro to je vyhodnocení výběru daně z příjmů od těchto osob, který za poslední roky dramaticky klesl. Boj proti tomuto poklesu se zobrazil do zvýšení daňové zátěže těchto osob od roku 2013. Některé souvislosti a dopady na konkrétní profese rozebírá následující text.

Cílem článku je rozebrat dopady novelizace zákona o daních z příjmů pro rok 2013 pro určité fyzické osoby dle jejich profesí a výše zdanitelných příjmů a to z důvodu, že Česká republika provedla razantní krok směřující k výběru daní od podnikajících fyzických osob

Rovná daň

Listina základních práv a svobod ve svém článku 11, odst. 5 stanoví, že daň a poplatky lze ukládat jen na základě zákona. Žádný zákon v České republice nedefinuje pojem „daň“, takže musíme sáhnout do odborné literatury. Podle Šírokého aj. (2008) je daň povinnou, zákonem předem stanovenou částkou, kterou se odčerpává na nenávratném principu část nominálního důchodu ekonomického subjektu. Daněmi se odnímají příjmy soukromého sektoru, aby se jejich výnosy mohly stát příjmem veřejného rozpočtu. Daň tak představuje transfer finančních prostředků.

Česká republika se nechala inspirovat některými zeměmi v Evropské unii a od roku 2008 zavedla „rovnou daň“. Koncept proporcionální, jednotné daně „flat tax“ navrhli američtí ekonomové R. Hall a A. Rabushka v roce 1981. Mimo nezdánitelné minimum v pevné výši, jehož existenci ospravedlňují životně nezbytné potřeby, obsahuje rovná daň osobní ještě základní sociální odčitatelnou položku na vyživovanou osobu – dítě, manželku (představme si to tak, že první úleva je určena pro osoby v domácnosti výdělečně činné, druhé pro výdělečně nečinné). Ostatní daňové úlevy typu výdajů na dobročinnost, úroků z hypoték a daňové zápočty jsou nepřipustné (Čížík, 2008).

Podle Láchové (2007) se v Evropě k tomuto konceptu před Českou republikou přihlásilo Estonsko, Litva, Lotyšsko, Rusko, Ukrajina, Slovensko, Rumunsko. Úvahy o zavedení rovné daně v Maďarsku rozebírá Hogue (2011), který uvádí, že rovná daň omezuje flexibilitu vlády využívat daňové sazby jako jednu ze silných zbraní rozpočtové politiky. Dle jeho názoru není politicky výhodné zvyšovat sazbu rovné daně, aby byly zajištěny příjmy v případě rozpočtového schodku. Maďarsko v roce 2011 zrušilo progresivní zdanění (nejvyšší sazba daně z příjmů byla 32 %) na rovnou daň ve výši 16 %. V roce 2012 pak zavedlo dvě sazby daně 16 % a 20,3 %.

Rusko zavedlo rovnou daň ve výši 13 % v roce 2001 za účelem snížení daňového zatížení fyzických osob, zlepšení platební morálky daňových poplatníků a zpřehlednění daňového

[#] Článek je zpracován jako jeden z výstupů z institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumu, vývoje a inovací na Fakultě financí a účetnictví VŠE v Praze v roce 2013 (VŠE IP100040).

* Ing. Jana Skálová, Ph.D. – odborná asistentka; Katedra finančního účetnictví a auditingu, Fakulta financí a účetnictví, Vysoká škola ekonomická v Praze, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <jana.skalova@vse.cz>.

systému. Vedle této sazby je však uplatňována 9 % sazba na zdanění dividend. Rusko nemusí dodržovat zásadu nediskriminace nerezidentů a tak pro ně uplatňuje 30 % sazbu daně na příjmy a 15 % sazbu na dividendy (Barboj, 2010). Kromě těchto sazeb existuje ještě speciální zdanění výher a úroků ve výši 35 %. Je tak možno konstatovat, že Rusko od svého záměru jedné rovné daně postupně ustupuje. Také Ukrajina opustila koncept rovné daně a zavedla několik sazeb daně z příjmů pro zdanění různých příjmů.

Výhody a nevýhody rovné daně rozebírá Blechová (2012). Dle jejího názoru se stávající progresivní daňové systémy vyvinuly do složitých a komplexních struktur. Proto zavedení rovné daně může významně zjednodušit systém zdaňování a tím zvýšit míru dodržování daňových předpisů a snížit rozsah tzv. daňové optimalizace a daňových úniků. Uvádí však také, že rovné daně mají vážnou nevýhodu spočívající v jejich vlivu na rozdělní daňové zátěže. Dosavadní daňové reformy na bázi rovné daně jsou totiž typické snižováním mezních daňových sazeb u vysokých příjmů a zvyšováním daňové zátěže pro středně-příjmovou skupinu poplatníků.

Dle politických komentářů Česká republika zavedla od roku 2008 rovnou daň. Ustanovení českého zákona o daních z příjmů pro fyzické osoby obsahuje v rozporu s konceptem rovné daně řadu osvobození od daně, odpočtů a slev pro všechny poplatníky. Jedná se zejména odpočitatelné položky v podobě darů, plateb na životní a penzijní připojištění, úroky z hypoték, dále pak slevy z důvodu invalidity, slevy pro studenty, daňové zvýhodnění na děti. Touto problematikou se podrobně zabývá Vítek (2011). Kvantifikaci daňových úlev v České republice rozebírá Kubátová – Jareš (2011).

Celkové zvýšení daňového břemene poplatníků

Státní rozpočet České republiky vykazuje strukturální schodek, proto přistoupila vláda v roce 2012 k nepopulárnímu opatření spočívající v omezení některých daňových výhod pro poplatníky a zavedení další sazby daně z příjmu fyzických osob. Vzhledem k tomu, že nekontrolovaný růst veřejného dluhu, který by vedl k nárůstu výdajů spojeným s jeho obsluhou, by mohl uvrhnout českou ekonomiku do vážné krize, je snižování schodku prvořadým úkolem současné vlády. Cílem přijatého zákona je tedy zvyšování daňových příjmů jako příspěvkem k tomuto úsilí.

Pro účely tohoto článku z celého systému opatření, které podrobně obsahuje zákon č. 500/2012 Sb., jež novelizoval platný zákon o daních z příjmů s účinností od 1. 1. 2013, vybereme pouze některá ustanovení, která vedou ke zvýšení daňového břemene fyzických osob se zaměřením na podnikatele. Pro zdaňovací období let 2013 až 2015 je zavedeno solidární zvýšení daně z příjmů fyzických osob (dále též „DPFO“) ve výši 7 % z nadlimitního příjmu. V daném případě se nejedná o zavedení dalšího daňového pásma pro daň z příjmů fyzických osob, která by se počítala stejně jako původní 15 % rovná daň.

Daň se bude zvyšovat, pokud v příslušném zdaňovacím období součet příjmů zahrnovaných do dílčího základu daně ze závislé činnosti a funkčních požitků – tj. příjem hrubý, nikoli „superhrubá mzda“ a dílčího základu daně z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti – tj. čistý příjem z podnikatelské nebo jiné samostatné výdělečné činnosti, přesáhne v tomto zdaňovacím období 48násobek průměrné mzdy podle zákona č. 589/1992 Sb.

Výběr splatné daně z příjmů od osob samostatně výdělečně činných

Během let 2010–2012 výrazně poklesl výběr daně z příjmů od osob samostatně výdělečně činných. Důvody k tomu spatřují někteří politici zejména ve velkorysém uplatňování paušálních výdajů, v možnostech uplatňování slev na manželku a uplatňování daňového zvýhodnění na vyživované dítě. Přehled pouze vybraných let a inkasa daně z příjmů od

podnikajících fyzických osob přináší Tab. 1. V ní jsou zobrazeny nejvyšší a nejnižší inkasa za posledních dvacet let, tedy za dobu existence současně platného zákona o daních z příjmů.

Tab. 1: Přehled vývoje inkasa DPFO podnikatelů v letech 1993 až 2012 (v mil. Kč)

Zdaňovací období	Roční inkaso daně z příjmů fyzických osob podnikatelů (v mil. Kč)
1993	3 486
1997	15 880
2001	18 796
2004	24 040
2005	26 583
2008	17 749
2010	7 987
2011	2 939
2012	3 261

Zdroj: Daňová statistika (MF ČR, 2013).

Vliv omezení paušálních výdajů na výše uvedená čísla je uveden v Tab. 2 a předpokládá se zvýšení výběru daně o 3,5 mld. Kč ročně. Důvodem však není jen to, že byla omezena výše paušálních výdajů pro vybrané skupiny osob samostatně výdělečně činných. Pro všechny osoby s příjmy z podnikání, které budou od roku 2013 uplatňovat paušální výdaje, byla zrušena možnost uplatnit slevu na manželku či daňové zvýhodnění na děti, pokud bude více než polovina jejich základu daně tvořena příjmy s použitím paušálních výdajů. Poplatník tak ztratí slevu na manželku, která činí 24 840 Kč a daňové zvýhodnění na dítě ve výši 13 404 Kč (na jedno dítě). Toto opatření se tedy dostává do rozporu se základním vymezením principů rovné daně, který předpokládá možnost uplatnění odčitatelných položek na vyživované osoby (manželka či děti).

Tab. 2: Dopady daňových opatření na veřejné rozpočty (v mld. Kč)

	2013	2014	2015	2016
Solidární přírážka k DPFO ve výši 7 %	1,5	1,9	2,2	0,3
Omezení výdajových paušálů		3,5	3,5	3,5

Zdroj: Vládní návrh zákona o změně daňových, pojistných a dalších zákonů (Vláda ČR, 2013).

Počty poplatníků uplatňujících slevu na manželku a daňové zvýhodnění na děti ukazuje Tab. 3 a Tab. 4.

Tab. 3: Počty osob uplatňujících slevu na manželku a snížení daňových příjmů

Zdaňovací období	Počet osob	Výše v Kč
2006	196 454	814 969 420
2007	191 114	792 437 800
2008	116 537	2 851 725 150
2009	113 133	2 767 467 870
2010	111 127	2 709 853 560
2011	111 418	2 714 978 880

Zdroj: Daňová statistika (MF ČR, 2013).

Tab. 4: Počty osob uplatňujících daňové zvýhodnění na děti a snížení daňových příjmů

Zdaňovací období	Počet osob	Výše v Kč
2006	783 469	7 314 926 500
2007	817 084	7 641 425 000
2008	554 372	9 102 128 560
2009	575 186	9 481 317 740
2010	593 304	10 689 499 902
2011	612 244	11 033 729 156

Zdroj: Daňová statistika (MF ČR, 2013).

Omezení výdajových paušálů

Fyzické osoby provozující živnost či jinou samostatnou výdělečnou činnost, mají dvě možnosti jak uplatnit vynaložené výdaje na tyto příjmy. První možností je vykazování skutečných výdajů, které jsou pak zaznamenány do daňové evidence či do podvojného účetnictví. Druhou možností je uplatnění paušálních výdajů, tedy procentní částka k dosaženým příjmům.

Uplatňování výdajů v paušální výši je poměrně oblíbené, zpravidla ze dvou důvodů. Jednak současně platný zákon o daních z příjmů paušály nastavuje poměrně velkoryse (viz Tab. 5), což nemá obdobu v žádné sousední evropské zemi, jednak používáním paušálu na výdaje podnikatel ušetří administrativní náklady, tedy o náklady na vedení účetnictví či daňové evidence.

Tab. 5: Výdajové paušály podle druhu činnosti

Druh provozované činnosti	Výše výdajového paušálu
Řemeslná živnost, zemědělská výroba	80 %
Ostatní živnosti	60 %
Příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů	40 %
Příjmy z výkonu nezávislého povolání	40 %
Příjmy z autorských práv	40 %
Příjmy z pronájmu	30 %

Zdroj: § 7 zákon o daních z příjmů č. 586/1992 Sb.

Tento systém dosáhl ve své oblíbenosti takového rozměru, že zákonodárce dospěl k tomu, že je vhodné jej některými zásahy omezit.

U činností spadajících do paušálů ve výši 40 %, resp. 30 % bude absolutní výše odpočtu prostřednictvím paušálu omezena 800 tis. Kč, resp. 600 tis. Kč (tedy maximálním možným odpočtem rovným 40 %, resp. 30 % z mezního příjmu stanoveného ve výši 2 mil. Kč). Omezení výdajových paušálů se tedy dotýká takových profesí jako advokát, lékař, daňový poradce, auditor, znalec, tlumočník, insolvenční správce, či osoby s autorskými příjmy, s příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví (např. vynálezcí). Ti všichni uplatňují paušální výdaje ve výši 40 %, které jsou omezeny maximální výši 800 000 Kč (pro další modelové příklady, abychom nemuseli všechny vyjmenovávat, bude používána osoba lékaře). Podobná situace nastává u osob s příjmy z pronájmu, které mohou uplatnit paušální výdaje v maximální možné výši 600 000 Kč.

U ostatních osob – živnostníků či zemědělců nebylo omezení paušálních výdajů zavedeno.

Osoby využívající výdajové paušály dále nebudou moci uplatňovat daňové zvýhodnění na vyživované dítě a na manžela či manželku bez vlastních příjmů, pokud budou mít příjmy pouze z podnikatelské a jiné výdělečné činnosti. V případě souběhu příjmů z více druhů činností bude nárok na daňové úlevy zachován, pokud součet základů daně s využitím paušálu bude nižší než 50 % celkového základu daně.

Zavedení solidárního zvýšení daně z příjmů fyzických osob je možno považovat za krok, který udělala řada okolních států Evropské unie. Tato změna má dopad na všechny fyzické osoby. Přesto někteří politikové z ČSSD nejsou spokojeni, podle Mládka (2013) by bylo vhodné zavést sazbu daně z příjmu fyzických osob 38 procent z hrubé mzdy pro lidi s nejvyššími příjmy.

Tyto změny jsou podobné změnám, které byly přijaty na Slovensku. Podle TPA Horwath (2013) na Slovensku od 1. 1. 2013 došlo také k zavedení progresivního zdanění fyzických osob - první sazba daně z příjmů 19 %, druhá sazba daně ve výši 25 % na příjmy přesahující 34 402 eur ročně. Dále bylo omezeno uplatnění 40 % výdajového paušálu pro podnikatele na výši maximálně 5 040 eur ročně, omezeno bylo také uplatnění nezdaniitelné části základu daně na manželku, omezeno bylo i přiznání daňového bonusu na dítě.

Podle Evropské unie (EU, 2012) v období let 2011 až 2012 mnohé členské státy zvýšily zdanění příjmů fyzických osob, hlavně zvýšením zákonných sazeb. Toto zvýšení bylo mnohde provedeno na dočasné bázi ve formě obecných příplatků nebo solidárních příspěvků pro osoby s vyššími příjmy. Jednalo se zejména o Belgii, Dánsko, Kypr, Finsko, Řecko, Irsko, Francii, Itálii, Lucembursko, Holandsko, Portugalsko, Španělsko, Slovensko a Velkou Británii.

Česká republika se nijak neodlišuje od výše uvedených států. Cíl, který byl deklarován v důvodové zprávě k novým ustanovením zákona o daních z příjmů, je vybrání více daně z příjmů fyzických osob od podnikatelů.

Podle Jareše (2010) patří uplatňování paušálních výdajů mezi daňové úlevy, jejichž účelem je jak dosažení vyšší efektivity daňového systému, tak i podpora jiných veřejných politik. Účelem paušálních výdajů je jednak podpora hospodářské politiky u těch podnikatelů, kde jsou paušální výdaje mnohem vyšší než skutečně vynaložené výdaje, a jednak snížení vyvolaných nákladů zdanění u těch podnikatelů, kde jsou paušální výdaje zhruba v proporci ke skutečně vynaloženým výdajům

Podmínky pro uplatňování paušálních výdajů, které byly vkomponovány do zákona o daních z příjmů od 1. 1. 2013 tak zasáhnou řadu podnikatelů. V dalším textu budu analyzovat vybrané modelové osoby a porovnávám jejich daňové zatížení v roce 2012 a 2013.

Dopady na osoby s nižšími příjmy čerpající daňové zvýhodnění na dítě

Omezení slev na manželku a dítě zasáhne zejména živnostníky, kteří provozují živnost a příjem ze živnosti mají jako jediný zdroj příjmů. V Tab. 6 jsou srovnáni dva živnostníci, žena (samoživitelka s jedním dítětem) a muž, který má manželku pečující o dvě děti.

Oba tito podnikatelé při různé výši ročních příjmů získávali od státu částku ve výši daňového zvýhodnění na vyživované dítě (dítě). O tyto částky přijdou v roce 2013 a budou muset zaplatit daň. Čistý příjem jejich domácnosti se tak v roce 2013 sníží.

Těchto dvou osob se nedotkne solidární zvýšení daně o 7 %, protože jejich příjmy po odpočtu výdajů nepřesahují částku 1 242 432 Kč za rok 2013, nedotkne se jich ani zrušení stropu pro zdravotní pojištění. Údaje v tabulkách jsou tedy přesné.

Tab. 6: Vliv zrušení daňového zvýhodnění na dítě pro živnostníky s paušálem

	Žena - samoživitelka 1 dítě		Muž - s manželkou a 2 dětmi	
	2012	2013	2012	2013
Příjmy	420 000,00	420 000,00	800 000,00	800 000,00
Paušální výdaje 60 %	252 000,00	252 000,00	480 000,00	480 000,00
Základ daně	168 000,00	168 000,00	320 000,00	320 000,00
Daň	25 200,00	25 200,00	48 000,00	48 000,00
Slevy na dani				
1) Na poplatníka	24 840,00	24 840,00	24 840,00	24 840,00
2) Na manželku			24 840,00	
Daň po slevách	360,00	360,00	0	23 160,00
Daňové zvýhodnění na vyživované dítě	13 404,00		13 404,00	
Na druhé dítě	-		13 404,00	
Splatná daň		360,00	-	23 160,00
Příjem od státu	13 044,00		26 808,00	
Změna čistého příjmu domácnosti		-13 404		-49 968

Zdroj: vlastní výpočty.

Dopady na osoby s vyššími příjmy

Druhou dotčenou skupinou jsou osoby s příjmy, u nichž je možno uplatňovat paušální výdaje 40 % z příjmů, maximálně však do výše 800 000 Kč. U těchto osob – pokud nebudou mít další zdroj příjmů a přijdou také o slevy na manželku či děti - je zvýšení daně z příjmů velmi významné. Této skupiny osob se dotýká také 7 % solidárního zvýšení daně z příjmů, které musí odvádět, pokud jejich základ daně (příjmy minus výdaje) za kalendářní rok 2013 přesáhne 1 242 432 Kč. Z každé koruny nad tento limit zaplatí v roce 2013 na dani z příjmů o 7 % více, tedy daň ve výši 22 %.

V dalších výpočtech nepřihlížíme k odvodům na sociální a zdravotní pojištění, tedy ani k tomu, že pokud rozdíl mezi příjmy a výdaji přesáhne částku 1 809 864 Kč, tedy dříve platný strop pro zdravotní pojištění, budou odvádět tyto osoby i vyšší pojistné na zdravotní pojištění.

Příkladem může být osoba lékaře, která při stejných příjmech za rok 2012 a 2013 odvede na dani o statisíce více. V Tab. 7 je posuzována osoba bezdětná a bez vyživované manželky, kdy nejprve budeme zkoumat pouze vliv omezení paušálních výdajů, třetí sloupec tabulky pak obsahuje skutečnou výši daně z příjmů fyzických osob se započtením i solidárního zvýšení daně.

Tab. 7: Vliv omezení paušálních výdajů u bezdětné osoby

	2012	2013 bez solidárního zvýšení daně	2013 skutečná daňová povinnost
Příjmy	5 000 000,00	5 000 000,00	5 000 000,00
Výdaje 40 %	2 000 000,00	800 000,00	800 000,00
Základ daně	3 000 000,00	4 200 000,00	4 200 000,00
Daň	450 000,00	630 000,00	837 029,76
Sleva na dani na poplatníka	24 840,00	24 840,00	24 840,00
Daň po slevách	425 160,00	605 160,00	812 189,76
Rozdíl na dani		180 000,00	387 029,76

Zdroj: vlastní výpočty.

Tato osoba odvede ze stejných příjmů v roce 2013 na dani o 387 tis. Kč více.

Druhým zkoumaným příkladem bude osoba vyživující manželku a 2 děti, opět porovnáme ve druhém sloupci vliv omezení výdajových paušálů a omezení slev na manželku a děti a ve třetím sloupci pak bude skutečná daňová povinnost s promítnutím solidárního zvýšení daně.

Tab. 8: Vliv omezení paušálních výdajů u osoby vyživující manželku a dvě děti

Ženatý, se 2 dětmi	2012	2013 bez solidárního zvýšení daně	2013 skutečná daňová povinnost
Příjmy	5 000 000,00	5 000 000,00	5 000 000,00
Výdaje 40 %	2 000 000,00	800 000,00	800 000,00
Základ daně	3 000 000,00	4 200 000,00	4 200 000,00
Daň	450 000,00	630 000,00	837 029,76
Slevy na dani			
1) Na poplatníka	24 840,00	24 840,00	24 840,00
2) Na manželku	24 840,00	-	0
Daň po slevách	400 320,00	605 160,00	812 189,76
Na vyživované dítě	13 404,00	-	0
Na druhé dítě	13 404,00	-	0
Splatná daň	373 512,00	605 160,00	812 189,76
Rozdíl na dani		231 648,00	438 677,76

Zdroj: vlastní výpočty.

Tato osoba tedy odvede ze stejných příjmů v roce 2013 na dani o 438 tis. Kč více, příjem domácnosti se tedy o tuto částku sníží.

Omezení paušálních výdajů pouze pro určité fyzické osoby je možno považovat za nesystémový krok, vedoucí k diskriminaci určitých profesí. Před přijetím zákona se objevily obecné informace o plánech Ministerstva financí k omezení výdajových paušálů. Původní plány, že dojde k omezení pro všechny fyzické osoby nad určitou výši příjmů, skončily omezením zejména pro ty profese, které patří mezi vysoce kvalifikované a pracují převážně duševně. Porovnání různých profesí dosahujících stejných příjmů ve výši 3 mil. Kč a uplatňující výdaje paušálem, pak přináší následující Tab. 9.

Tab. 9: Porovnání daňové zátěže různých osob samostatně výdělečně činných

	Živnostník - řemeslná živnost 80 % paušál	Živnostník - ostatní živnost 60 % paušál	Ostatní příjmy paušál 40% + limit 800 tis.
Příjmy	3 000 000,00	3 000 000,00	3 000 000,00
Paušální výdaje	2 400 000,00	1 800 000,00	800 000,00
Základ daně	600 000,00	1 200 000,00	2 200 000,00
Daň ve výši 15 %	90 000,00	180 000,00	186 364,80
Základ daně pro 22 %			957 568,00
Daň z nadlimitních příjmů			210 664,96
Daň z příjmů celkem	90 000,00	180 000,00	397 029,76

Zdroj: vlastní výpočty.

Omezení výdajových paušálů pro osoby, které většinou duševně pracují, povede ke zvýšení jejich daňového zatížení o statisíce korun, jak dokládá Tab. 10. Porovná-li výši daně pro osoby, jejichž zdanitelný příjem, ke kterému bude použit výdajový paušál ve výši 40 %, postupně narůstá od 1 do 6 mil. Kč, zjistíme rozdíly mezi daňovou zátěží mezi roky 2012 a 2013, které jsou ve statisících.

Tab. 10: Porovnání nárůstu daňové zátěže mezi roky 2012 a 2013

Příjem	Daň 2012	Daň 2013	Rozdíl v dani
1 000 000,00	65 160,00	65 160,00	-
2 000 000,00	155 160,00	155 160,00	-
3 000 000,00	245 160,00	372 190,00	127 030,00
4 000 000,00	335 160,00	592 190,00	257 030,00
5 000 000,00	425 160,00	812 190,00	387 030,00
6 000 000,00	515 160,00	1 032 189,00	517 029,00

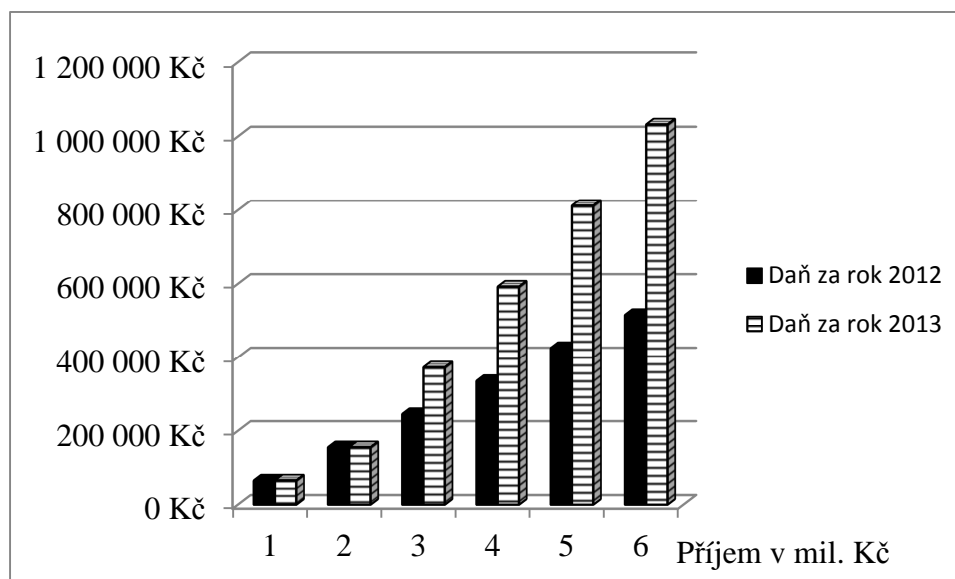
Zdroj: vlastní výpočty.

V roce 2012 každý vydělaný milion zvyšoval splatnou daň poplatníka o 90 000 Kč. K tomuto výpočtu je snadné dojít, protože od příjmu milion mohl poplatník odečíst 400 000 Kč na výdaje, a ze základu daně 600 000 Kč pak 15 % daň činí 90 000 Kč.

V roce 2013 navýšení daně o 90 000 se týká pouze zvýšení příjmu z jednoho milionu na dva. Je tak možno říci, že do zdanitelného příjmu dva miliony je zdanění osob mezi roky 2012 a 2013 beze změny.

Pokud v roce 2013 dojde ke zvýšení příjmu nad 2 miliony, pak je již navýšení splatné daně z každého milionu 220 000 Kč. Jde tedy o 22 % daň z příjmu, oproti němuž již není možno uplatnit žádné výdaje. Při nárůstu příjmů ze dvou milionů na tři je navýšení „pouze“ 217 300 Kč, protože malá část třetího milionu je zdaněna ještě „pouze“ 15 %.

Grafické zobrazení rozdílů mezi daní roku 2012 a 2013 pro výše uvedené osoby zobrazuje následující obrázek. Na horizontální ose je zobrazen příjem v milionech Kč.

Obr. 1: Rozdíly v daňové zátěži fyzických osob

Zdroj: vlastní výpočty.

Možnosti daňových optimalizací - přechod na skutečné výdaje

Po prostudování výše uvedených srovnávacích tabulek zcela jistě celá řada osob začne přemýšlet, zda nezvolí nějaký způsob, jak se uvedenému nárůstu daňové zátěže vyhnout.

Jednou z možností se jeví začít používat skutečné výdaje, tedy upustit od výdajových paušálů. Toto rozhodnutí je vhodné udělat se začátkem roku 2013 a týká se jak výše uvedených podnikatelů s omezením paušálních výdajů na částku 800 000 Kč, tak podnikatelů – živnostníků, kteří např. čerpali od státu daňový bonus ve výši částek na vyživované děti.

Jaké jsou důvody pro rozhodnutí o používání skutečných výdajů pro tyto osoby?

Z pozice podnikatelů se tedy nabízí možnost vykazovat skutečné výdaje a tyto výdaje zaznamenávat v daňové evidenci nebo v podvojném účetnictví. Pro obě alternativy je však nutno již od ledna 2013 věnovat pozornost tomu, aby podnikatel shromažďoval všechny doklady prokazující uskutečněné výdaje. Druhým důvodem pro včasné posouzení toho, zda za rok 2013 bude podnikatel používat skutečné výdaje a nikoliv paušál je povinnost úpravy základu daně za rok 2012 v případě změny uplatňování výdajů.

Pokud podnikatel v roce 2012 používal paušál na výdaje a v roce 2013 bude uplatňovat skutečné výdaje, pak mu platný zákon o daních z příjmů ukládá povinnost, zvýšit základ daně za rok 2012 o hodnotu neuhrazených pohledávek, které by v případě úhrady pro něho znamenaly zdanitelný příjem a o hodnotu nespotřebovaných zásob (zboží či materiálu). Tato úprava základu daně se provede v řádném daňovém přiznání, které se podává za rok 2012 do 1. dubna 2013 nebo v prodloužené lhůtě do 1. července 2013. Tyto úpravy základu daně ovlivňují i základ pro výpočet pojistného na sociální a zdravotní pojištění, promítnou se také v přehledech podávaných v návaznosti na řádné daňové přiznání.

Pokud tyto úpravy základu daně za rok 2012 provedeny nebudou a podnikatel se rozhodne uplatňovat skutečné výdaje za rok 2013 např. až v prosinci 2013, pak je povinen podat dodatečné daňové přiznání za rok 2012. S tímto dodatečným daňovým přiznáním nejsou spojeny žádné sankce ze strany finančního úřadu, pokud toto dodatečné daňové přiznání bude podáno nejpozději v termínu pro podání řádného daňového přiznání za rok 2013, kdy ke změně uplatňování výdajů došlo (tedy do 1. dubna 2014 nebo 1. července 2014). Podnikatel

bude však muset také vyhotovit opravné přehledy za rok 2012 pro správu sociálního zabezpečení a zdravotní pojišťovnu. Sankcí za pozdní rozhodnutí je tak zvýšená pracnost a dodatečné administrativní náklady podnikatele.

Uplatňování skutečných výdajů je spojeno s určitým nepohodlím spojeným se shromažďováním dokladů a dodatečným výdajem na jejich zpracování do daňové evidence či do podvojného účetnictví. Pro řadu těchto osob bude nutné, aby si na zpracování své daňové evidence najala profesionální účetní firmu, případně daňového poradce. Vyvolané náklady spojené s vedením daňové evidence nebo účetnictví a sestavením účetní závěrky či daňového přiznání zobrazuje následující Tab. 11.

Tab. 11: Zvýšení administrativních nákladů

Osoba s příjmy cca do 1 mil. Kč - neplátce DPH	Ročně
Náklady na vedení daňové evidence	6 000 – 12 000 Kč
Náklady na sestavení daňového přiznání	5 000 Kč
Osoba s příjmy cca do 5 mil. Kč - plátce DPH	Ročně
Náklady na vedení daňové evidence nebo účetnictví	12 000 – 24 000 Kč
Náklady na sestavení daňového přiznání	10 000 Kč

Zdroj: vlastní zkoumání.

Tato novela zákona o daních z příjmů se tedy opět nedá zařadit mezi kroky vedoucí k podpoře podnikání v Čechách.

Možnost rozdělit základ daně na spolupracující manželku

Pro řadu podnikatelů uplatňujících paušální výdaje bude zajímavé místo uplatňování manželky jako vyživované osoby, rozdělit svůj základ daně na manželku jako spolupracující osobu. Jako příklad vezmeme podnikatele, který po odpočtu výdajů bude mít základ daně 2 mil. Kč. Část tohoto základu daně bude podrobena 7 % navýšené sazbě daně, pokud podnikatel uplatňoval výdaje paušálem, pak nemá možnost uplatnit slevu na manželku.

Porovnání daňové povinnosti za rok 2012 a 2013 přináší první dva sloupce Tab. 12. Třetí a čtvrtý sloupec pak ukazují možnost rozdělit základ daně na spolupracující manželku.

Tab. 12: Daňové dopady rozdělení základu daně na spolupracující manželku

	Zdanění podnikatele		Rozdělení základu daně na spolupracující manželku 2013	
	2012	2013	Podnikatel	Manželka
Základ daně	2 000 000,00	2 000 000,00	1 460 000,00	540 000,00
Daň	300 000,00	353 029,76	234 229,76	81 000,00
Sleva na poplatníka	24 840,00	24 840,00	24 840,00	24 840,00
Sleva na manželku	24 840,00	0	0	0
Splatná daň	250 320,00	328 189,76	209 389,76	56 160,00
Rozdíl na dani	77 869,76		15 229,76	

Zdroj: vlastní výpočty.

Z tabulky je patrné, že při stejném daňovém základu podnikatel odvede za rok 2013 na dani o 77 870 Kč více. Rozdělením základu daně na spolupracující manželku odvede jen o 15 230 Kč více.

Abychom se ve výše uvedeném příkladu dostali na stejnou daňovou povinnost, jako měl podnikatel v roce 2012, pak by musel v roce 2013 uzavřít smlouvu o sdružení s manželkou. Tato cesta je však problematická, protože předpokládá, že manželka bude také podnikatelka, tedy osoba se živnostenským listem či jiným oprávněním k podnikání.

Závěr

Česká republika se stejně jako jiné státy v Evropské unii odklonila od koncepce rovné daně a zavedla několik opatření s cílem vybrat vyšší daně od fyzických osob s vyššími příjmy. Spolu se zavedením solidární daně ve výši 7 % však došlo k některým opatřením omezujícím výhodnost používání paušálních výdajů u podnikatelů. Výpočty prokazují, že řadě fyzických osob při stejných příjmech v roce 2013 jako v roce 2012 vrostla daňová povinnost a tím se sníží i příjem domácnosti. Uvedené zvýšení daní zcela jistě povede podnikatele s vyššími příjmy k tomu, že budou hledat cesty daňové optimalizace. Profese účetních a daňových poradců z toho může mít jen radost (protože lze očekávat vyšší poptávku po jejich práci), protože řada podnikatelů bude přecházet z paušálních výdajů na vedení daňové evidence či podvojně účetnictví. Možná se zvýší i množství těch, kteří budou volit podnikání prostřednictvím sdružení či právnické osoby.

Literatura:

- [1] Barboj, A. (2010): *Daně v Rusku*. Praha, Wolters Kluwer, 2010.
- [2] Blechová, B. (2012): *Progresivní nebo „rovná“ daň – ekonomické a politické dilema*. Politická ekonomie, 2012, roč. 60, č. 5, s. 649-667.
- [3] EU (2012): *Tax Reforms in EU Member States*. Taxation Paper. 2012. č. 6.
- [4] Hogue, M. (2011): *Fiscal Consolidation and the New Flat Rate Individual Income Tax in Hungary*. European Financial and Accounting Journal, 2011, roč. 6, č. 2, s. 8-26.
- [5] Jareš, M. (2010): *Daňové úlevy v České republice*. Praha, Vysoká škola ekonomická, 2010. Doktorská disertační práce.
- [6] Kubátová, K. – Jareš, M. (2011): *Identifikace a kvantifikace daňových úlev v ČR v roce 2008*. Politická ekonomie, 2011, roč. 59, č. 4, s. 475-489.
- [7] Láchová, L. (2007): *Daňové systémy v globálním světě*. Praha, ASPI, 2007.
- [8] MF ČR (2013): *Daňová statistika*. [on-line], Praha, Ministerstvo financí ČR, [cit. 9. 7. 2013], <<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/regulace/dane/danova-statistika>>.
- [9] Mládek, J. (2013): *ČSSD představila své daňové plány po volbách*. [on-line], iDnes.cz z 16. března 2013, [cit. 9. 7. 2013], <http://zpravy.idnes.cz/cssd-predstavila-sve-danove-plany-po-volbach-f3z-/domaci.aspx?c=A130316_130536_domaci_kop>.
- [10] Skálová, J. (2013): *Hon na samostatné*. Euro E15, 2013, roč. 7, č. 9, s. 52-53.
- [11] Široký, J. aj. (2008): *Daňové teorie s praktickou aplikací*. Praha, C. H. Beck, 2008.
- [12] TPA Horwath (2013): *Z dění v ostatních zemích s působností TPA Horwath*. [on-line], Praha, TPA Horwath, c2013, [cit. 9. 7. 2013], <http://www.tpa-horwath.cz/sites/default/files/newsletter/downloads/newsletter_skupiny_tpa_horwath_ceska_republika.pdf>

- [13] Vítek, L. (2011): *Fiscal Instruments of a Support of the Families with Children and their Changes in Developed Countries*. European Financial and Accounting Journal, 2011, roč. 6, č. 4, s. 60–84.
- [14] Vláda ČR (2013): *Vládní návrh zákona o změně daňových, pojistných a dalších zákonů. Sněmovní tisk 801/0*. [on-line], Praha, Vláda ČR, 2013, [cit. 9. 7. 2013], <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=801&CT1=0>>.

Změny v daňové zátěži fyzických osob od roku 2013

Jana Skálová

ABSTRAKT

Poslední dva roky jsou v Evropské unii ve znamení snahy zvýšit sazby daní z příjmů právnických či fyzických osob. Česká republika se zaměřila na to, aby vybrala více daně z příjmů od fyzických osob. Cestu k tomu zvolila jednak zavedením solidárního příplatku, jednak omezením některých daňových úlev pro podnikatele. Článek je zaměřen na zkoumání změny ve výši daňového zatížení jednotlivých skupin osob. Změny se dotknou podnikajících osob, které neprokazují své skutečné výdaje, ale používají paušál na výdaje ve všech příjmových skupinách. Článek dále rozebírá některé možnosti daňové optimalizace, například rozdělení základu daně na spolupracující manželku či přechod na vykazování skutečných výdajů.

Klíčová slova: Daň z příjmů fyzických osob; Sazba daně; Solidární příplatek.

Changes in the Tax Burden of Natural Persons from 2013

ABSTRACT

The last two years are in the European Union in the process of trying to increase tax rates on income of legal or natural persons. Czech Republic focused on collection more tax revenue from individuals. The way to do is the introduction of the solidarity surcharge, partly to reduce certain tax relief for businesses. This article is focused on examining changes in the amount of the tax burden of individuals in any groups. The changes will affect all entrepreneurs who do not record actual expenditures, but use lump sum payment as the expenditures. Articles also discuss some possibility for tax optimization, such as the tax base allocation to co-wife or go to the reporting of actual expenditure.

Key words: Income tax of individuals; Tax rate; Solidarity surcharge.

JEL classification: H24.